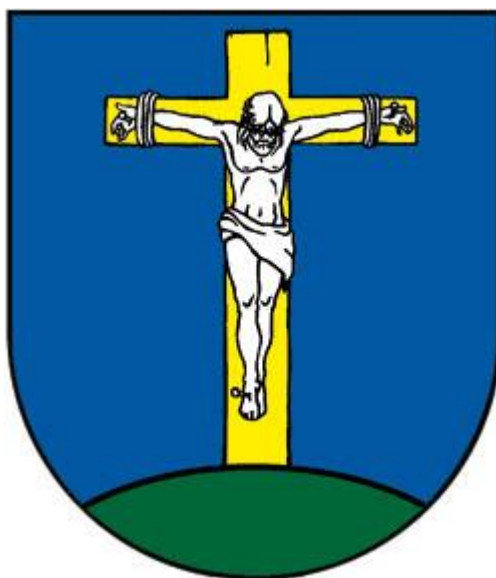

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Kríže na roky 2026 – 2030 s výhľadom do roku 2035

Názov:	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Kríže na roky 2026 – 2030 s výhľadom do roku 2035
Územné vymedzenie:	Obec Kríže
Územný plán obce schválený:	nie
Dátum schválenia PHSR:	DD. MM. RRRR
Dátum platnosti	od XX.XX.2026 do 31.12.2035
Verzia ¹	1.0
Publikovaný verejne:	DD. MM. RRRR

¹ Prvé prijaté znenie sa označuje číslom 1.0. V prípade zásadnej zmeny sa ďalšie aktualizované verzie označujú 2.0, 3.0 atď. V prípade malých zmien sa označuje

Obsah

Úvod	3
Cieľ dokumentu PHSR obce Kríže	4
Časť A - Analytická časť	7
Geologické a geomorfologické pomery	10
Hydrologické pomery	10
Klimatické podmienky a súčasná krajinná štruktúra	11
Fauna, flóra a vegetácia	13
Chránené územia	14
Odpadové hospodárstvo	16
História obce	17
Technická infraštruktúra a doprava	22
Vzdelávanie a školstvo	24
Zdravotníctvo a sociálna oblasť	24
Časť A.I - Analýza vnútorného prostredia	26
Ľudské zdroje	26
Hospodárenie obce	32
Časť A.II Analýza vonkajšieho prostredia	35
STEEP analýza	37
Časť A.III Zhodnotenie súčasného stavu územia	38
SWOT analýza (Silné stránky, slabé stránky, príležitosti, ohrozenia)	38
Časť B - Strategická časť	41
Vízia, ciele a priority	41
Časť C - Programová časť	44
Opatrenia a aktivity	44
Časť D - Realizačná a finančná časť	46
Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR	48
Systém monitorovania a hodnotenia	48
Záver	50
Prílohy PHSR	51

Úvod

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Kríže na roky 2026 – 2030 s výhľadom do roku 2035 (ďalej len „PHSR“) je základným programovým a výkonným dokumentom spracovaným na lokálnej a čiastočne i regionálnej úrovni. Zohráva kľúčovú úlohu pri plánovaní rozvoja obce a pri využívaní štrukturálnych fondov EÚ pre svoj sociálno – hospodársky rozvoj. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obce. Je strednodobým programovým dokumentom realizačnej fázy na podporu regionálneho rozvoja na úrovni obce s dôrazom na ekonomickú a sociálnu oblasť.

Obsah a základné prístupy k tvorbe programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja upravuje zákon č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

PHSR obce Kríže podporuje regionálny rozvoj na miestnej úrovni s dôrazom na sociálnu a ekonomickú sféru. Je to program cielených opatrení, navrhnutý pre oživenie a stimuláciu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce, ktorý na základe monitorovania bude priebežne aktualizovaný a dopĺňaný.

PHSR rieši „využitie malého územia na miestnej úrovni“ – v intraviláne obce - § 4 ods. 2 písm. b) zákona EIA. Tento dokument je otvorený, je možné ho dopĺňať a tým pružne reagovať na potreby občanov a potreby rozvoja obce.

Na vypracovaní tohto dokumentu participovali zainteresované subjekty obce, pričom dôležitú úlohu zohral aj záujem občanov. Tí boli zapojení hlavne do prezentovania svojich návrhov a konkrétnych myšlienok pre ďalší rozvoj a smerovanie obce.

Obsah (osnova) dokumentu PHSR:

- Úvod
- Časť A - Analytická časť
- Časť B - Strategická časť
- Časť C - Programová časť
- Časť D - Realizačná a finančná časť
- Záver
- Prílohy

Cieľ dokumentu PHSR obce Kríže

Cieľom dokumentu PHSR je vytvoriť trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu obce, ktorá je zameraná na realizáciu sociálneho a hospodárskeho rozvoja obce s prihliadnutím na dodržanie globálnych cieľov regionálneho vývoja.

Vypracovaním tohto dokumentu splní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky EÚ - princíp programovania, ktorý hovorí, že podpora zo zdrojov EÚ sa viaže na vypracovanie programových dokumentov. Programovým dokumentom na úrovni obce je Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce. Možnosť získať verejné zdroje z rozpočtu EÚ a národného rozpočtu SR je často previazaná na schopnosť obce spolufinancovať rozvojové projekty z vlastných zdrojov, prípadne zo zdrojov súkromných investorov. Prehľadné usporiadanie rozvojových zámerov do podoby dokumentu Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce umožní obci zorientovať sa v hlavných oblastiach rozvoja obce, pričom jej budú ponúknuté konkrétne aktivity na ich realizáciu a ďalšie postupy na ich napĺňanie.

Základné východiskové dokumenty na miestnej úrovni

Rozpočet obce na rok 2026

Účtovná závierka obce Kríže r. 2024

Výročná správa obce Kríže za r. 2023

Web stránka obce Kríže <https://www.obeckrize.sk/>

Stratégia CLLD

Základné východiskové dokumenty na úrovni kraja

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021-2030

Integrovaná územná stratégia Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021 – 2027

Adaptačná stratégia na zmenu klímy Prešovského samosprávneho kraja

Územný plán Prešovského samosprávneho kraja

Generel dopravnej infraštruktúry Prešovského kraja

Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji

Stratégia PSK pre mládež na roky 2023 – 2028 s výhľadom do roku 2033

Plán udržateľnej mobility Prešovského samosprávneho kraja

Základné východiskové dokumenty na národnej úrovni

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027

Program Slovensko 2021 – 2027

Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030

Nízko uhlíková stratégia pre rozvoj SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050

Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja SR do roku 2030

Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030

Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030

Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku

Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2030

Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021-2030

Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030

Bytová politika SR do roku 2030

Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030

Tabuľka 1 Dôležitosť vypracovania PHSR

Vypracovanie PHSR obce Kríže je dôležité pre:	• Zvyšovanie konkurencieschopnosti a efektivity pri čerpaní z fondov Európskej únie v rámci aktuálnej výzvy operačných programov.
	• Dosiahnutie využitia strategického plánovania v území obce.
	• Lepšiu implementáciu rozvojových aktivít.

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 2 Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	– Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Kríže na roky 2026 – 2030 s výhľadom do roku 2035
Forma a riadenie procesu spracovania	– pracovníkmi samosprávy, – s pomocou externých odborníkov - metodická podpora, konzultácie, – za riadenie procesu spracovania bude zodpovedať starosta obce

Tabuľka 3 Harmonogram spracovania PHSR

Harmonogram spracovania PHSR												
Termín	I /25	II /25	III /25	IV /25	V /25	VI /25	VII /25	VIII /25	IX /25	X /25	XI /25	XII /25
Úvod												
Analytická časť												
Strategická časť												
Programová časť												
Realizačná a finančná časť												
Záver												

Časť A - Analytická časť

Obec je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky, ktorý svoje samosprávne kompetencie vykonáva samostatne (zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení). Základné orgány obce sú starosta a obecné zastupiteľstvo. Obecné zastupiteľstvo je zastupiteľský zbor zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách v počte 5 poslancov.

Obec Kríže je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov.

Pri spracovaní analytickej časti PHSR bola použitá metodika zberu informácií získaných z portálu ŠÚ SR (Datacube a SODB 2021), z web stránky obce Kríže (<https://www.obeckrizi.sk/>) a ďalších web stránok ako sú wikipédia, e-obce, z portálu štátnej ochrany prírody, z web stránky MŽP SR, MPaRV SR na MV SR, od dostupných informácií od p. starostky obce Kríže. Analýza obsahuje okrem tabuľkovej a grafickej časti aj časť textovú, ktorá popisuje a vysvetľuje výsledky analýzy.

Obec Kríže sa rozprestiera na východnom svahu v Čergovskom pohorí v povodí toku Slatvinec. Nachádza sa 22 km od mesta Bardejov, je začlenená do okresu Bardejov a do Prešovského kraja. Obec Kríže je koncová obec, nachádza v pohorí Čergov, ktoré je známe najmä svojou partizánskou históriou zo Slovenského národného povstania (SNP). V blízkosti obce sa nachádza pamätník SNP, ktorý symbolizuje partizánskych bojovníkov, a viaceré miesta so zachovanými partizánskymi zákopmi a zemľankami. Reliéf, na ktorom obec stojí má výrazne členitý povrch s hlbokými dolinami a strmými svahmi tvorí tret'ohorný fliš. Prevláda súvislý les s porastom buka, jedle, smreka a borovice.

Obec vznikla koncom 16. storočia. Prvá zmienka o obci pochádza z roku 1600. Počas prvého sčítania ľudu v roku 1787 bolo v obci 29 domov a 249 obyvateľov. V roku 1828 mala obec 61 domov a 478 obyvateľov. A počas sčítania ľudu v roku 1900 tu žilo 304 obyvateľov. V minulosti sa obyvatelia zaoberali tradičným poľnohospodárstvom a prácami v lese. V okolitých lesoch sa páliło drevene uhlie a v blízkosti obce existovali aj sklárne. Prvé sklárne boli zriadené v roku 1847.

Adresa a kontaktné informácie:

Obec Kríže, Kríže 8, 086 04 Kružlov

IČO: 00322202

DIČ: 2020623198

Tel: 054 / 479 32 25

Mobil: 0907 518 356

Mail: obeckrize@gmail.com

Web: <https://www.obeckrize.sk/>

Obrázok 1 Budova obecného úradu Kríže

Zdroj: www.google.com

Tabuľka 4 Základné charakteristiky obce Kríže

Kód obce:	519413
Názov okresu:	Bardejov
Názov kraja:	Prešovský
Štatút:	obec
PSČ:	086 04
Telefónne smerové číslo:	054
Prvá písomná zmienka o obci:	1635
Nadmorská výška obce v m. n. m.:	565
Celková výmera územia obce (ha):	1494
Hustota obyvateľstva na km2:	3,75

Tabuľka 5 Základné polohopisné údaje obce Kríže

Zemepisná šírka:	49°14'33" severnej šírky
------------------	--------------------------

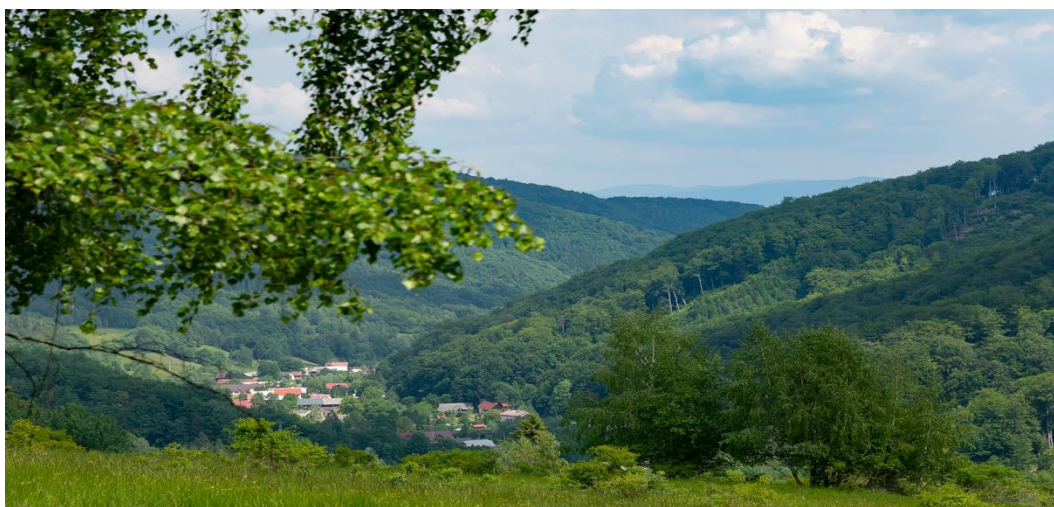
Zemepisná dĺžka:	21°08'59" východnej dĺžky
------------------	---------------------------

Obrázok 2 Poloha obce Kríže

Zdroj: [https://sk.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%AD%C5%BEE_\(okres_Bardejov\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%AD%C5%BEE_(okres_Bardejov))

Obrázok 3 Pohľad na obec Kríže

Zdroj: <https://www.obeckrize.sk/>

Geologické a geomorfologické pomery

Podľa najnovšieho geomorfologického členenia (Mazúr a Lukniš, 2002 a 1978) skúmaný región patrí až do troch geomorfologických oblastí. Samotné pohorie Čergov patrí do oblasti Východné Beskydy. Západný cíp regiónu patrí do Podhôrno-magurskej oblasti, k Spišsko-šarišskému medzihoriu, podcelku Ľubotínskej pahorkatiny. Severný a severovýchodný okraj regiónu patrí do oblasti Nízkych Beskýd, k Ondavskej vrchovine, čiastočne k podcelku Raslavická brázda. Južný okraj skúmaného regiónu patrí k Beskydskému predhoriu.

Fluviálne sedimenty Slatviny majú v úseku Bogliarka – Kríže sa ich hrúbka pohybuje okolo 6,8 m a nad obcou Kríže už len 4,0 m. Hydraulické vlastnosti týchto sedimentov boli charakterizované na základe vyhodnotenia 4 hydrogeologických vrtov.

Zdroj: https://www.geology.sk/wp-content/uploads/documents/foto/HG%20Vysvetlivky%2050k/hg_vysv_cergov.pdf

Hydrologické pomery

Cez obec Kríže preteká potok Slatvinec. Je to pravostranný prítok Tople, má dĺžku 15,5 km a je tokom VI. rádu. Pramení v pohorí Čergov na východných svahoch Veľkej Javoriny (1 098,7 m n. m.) v nadmorskej výške približne 940 m n. m. Od prameňa tečie na sever, na hornom toku sa výraznejšie ohýba k východu a sprava priberá prvý významnejší prítok spod Bukového vrchu. Následne priberá ľavostranný Javorový potok a severozápadným smerom pokračuje k sútoku so Soliskom zľava. Potom znovu smeruje na sever, preteká intravilánom obce Kríže a pod obcou priberá sprava Albovec. Na strednom toku vytvára výrazný oblúk vypnutý k východu, opäťovne sa stáča na severozápad a Slatvinec opúšťa Čergov a vteká do Ondavskej vrchoviny. Nad obcou Bogliarka sa zľava oddeľuje vedľajšie koryto, do neho zľava ústi Nemecký potok, a opäťovne sa spája s hlavným korytom na južnom okraji obce. Ďalej tečie okrajom intravilánu obce, kde zľava priberá prítok spod Bogliarskeho vrchu a po opustení obce ďalší ľavostranný prítok spod Bogliarskeho vrchu. Na dolnom toku už tečie smerom na sever, vteká do intravilánu obce Kružlov, kde postupne priberá Daní potok zľava, Krivský potok sprava a prítok spod Krivej hory zľava. Do Tople sa vlieva na okraji Kružlova v nadmorskej výške cca 341 m n. m.

Zdroj: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Slatvinec>

Klimatické podmienky a súčasná krajinná štruktúra

Bardejov a jeho okolie charakterizujú dve klimatické oblasti: teplá oblasť (južná časť) a mierne teplá oblasť (severná a severovýchodná časť okresu).

Podnebie tohto okresu je charakteristické studenou zimou. Priemerné januárové teploty sa pohybujú medzi -5°C až -7°C a zrážky v rozpätí 650 - 750 mm³, júlové teploty v rozpätí 14°C až 17°C a priemerné množstvo zrážok je 650 - 850 mm³.

V zmysle členenia na klimaticko-geografické typy (Tarábek in Atlas SSR, 1982) hodnotené územie spadá do typu horskej klímy, pričom prevažná časť územia patrí do chladného subtypu, len v severozá- padnej časti pohoria prevláda mierne chladný subtyp. Južný a juhozápadný okraj pohoria patrí do typu kotlinovej klímy, mierne chladného subtypu.

Najvýstižnejšie možno klimatické pomery a ich zmenu v priebehu roka charakterizovať podľa zrážkových a teplotných pomerov, ktoré sú najdôležitejšími činiteľmi určujúcimi ráz klímy kraja.

Podľa Atlasu SSR najmenší ročný úhrn zrážok sa vyskytuje na severovýchodnom a juhozápadnom okraji pohoria, kde sa pohybuje od 600 do 700 mm. So stúpajúcou nadmorskou výškou úhrn zrážok stúpa a v centrálnej časti pohoria dosahuje hodnoty vyššie ako 800 mm.

Podľa Atlasu SSR (1982) priemerný čas trvania (1951 – 1980) snehovej pokrývky v južnej a východnej časti oblasti je 100 – 120 dní. Smerom do centrálnej a severnej časti územia sa čas trvania predlžuje až na viac ako 160 dní. Priemerná maximálna výška snehovej pokrývky v okrajových častiach pohoria sa pohybuje v rozmedzí 25 – 50 cm. V centrálnej a severnej časti dosahuje hodnoty 50 – 75 cm.

Zdroj: https://www.geology.sk/wp-content/uploads/documents/foto/HG%20Vysvetlivky%2050k/hg_vysv_cergov.pdf

Celková výmera územia obce je 1 493,57 ha, výmera poľnohospodárskej pôdy je 192,24 ha (12,87 %) a nepoľnohospodárskej pôdy 1 301,33 ha (87,13 %).

Celkovo najvyššie zastúpenie má lesný pozemok, ktorý tvorí až 84,74 % celkovej výmery pôdneho fondu obce Kríže. Čo sa týka poľnohospodárskej pôdy má s výmerou 181,13 ha najväčšie zastúpenie TTP. V obci nie sú žiadne chmeľnice, vinice ani ovocné sady.

Tabuľka 6 Pôdny fond v obci Kríže v r. 2024

Pôdny fond	Výmera v m2
Celková výmera územia obce	14 935 689
Poľnohospodárska pôda - spolu	1 922 411
Poľnohospodárska pôda - orná pôda	42 706
Poľnohospodárska pôda - chmeľnica	0
Poľnohospodárska pôda - vinica	0
Poľnohospodárska pôda - záhrada	68 444
Poľnohospodárska pôda - ovocný sad	0
Poľnohospodárska pôda - trvalý trávny porast	1 811 261
Nepoľnohospodárska pôda - spolu	13 013 278
Nepoľnohospodárska pôda - lesný pozemok	12 657 235
Nepoľnohospodárska pôda - vodná plocha	95 185
Nepoľnohospodárska pôda - zastavaná plocha a nádvorie	107 530
Nepoľnohospodárska pôda - ostatná plocha	153 328

Zdroj: ŠÚ SR

Väčšina pôd v okolí obce bola ovplyvnená činnosťou človeka. Ich úrodnosť bola negatívne ovplyvnená najmä zmenou obehu minerálnych látok. Zníženie úrodnosti pôd zavinilo nahradenie prirodzeného hnojiva umelým. Poľnohospodárske pôdy sú alokované hlavne v severozápadnej časti katastra obce. Ďalšie negatíva v oblasti hospodárenia s pôdou sa prejavujú vo forme nesystémových úprav, ako napr. likvidácia rozptýlenej zelene a rekultivácia pôdy, ktoré narušili vodný režim v krajine a podporili negatívny vplyv vodnej a veternej erózie. Rozsiahle plochy sú tiež ovplyvnené kyslými dažďami a prašným spádom.

Tabuľka 7 Štruktúra pôdnych typov poľnohospodárskych pôd v okrese Bardejov

Pôdny typ	Zastúpenie v %
FM – fluvizem	7,03
ČA – čiernica	0,33
ČM – černoze	-
RM – regozem	0,06
HM – hnedoze	0,17
LM – livizem	1,52
KM – kambizem	81,39
PZ – podzol	-
PG – pseudoglej	6,33
RA – rendzina	1,31
OM – organozem	-
SK - slanisko, SC – slanec	-
LI - litozem, RN – ranker	0,03
GL – glej	0,08
KT – kultizem	-
INÉ - litozeme, rankre, rendziny resp. kambizeme a ich komplexy na zrázoch	1,76

Zdroj: http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/pt/pt.aspx

Fauna, flóra a vegetácia

Územie patrí do oblasti západokarpatskej flóry a vystupuje ako samostatný fyto geografický podokres Čergov. Má charakter rozsiahleho lesného komplexu sprevádzaného vrcholovými a svahovými horskými lúkami. Predstavuje významný terestrický biokoridor umožňujúci migráciu západokarpatských druhov a zároveň je územím, kde doznievajú mnohé východokarpatské druhy rastlín. Charakteristickým druhom Čergova sú vrcholové a svahové lúky rozprestierajúce sa od nadmorskej výšky 1 000 m takmer po celej dĺžke hlavného hrebeňa. Z lesných spoločenstiev na území oblasti dominujú jedľové bučiny.

Zdroj: https://www.geology.sk/wp-content/uploads/documents/foto/HG%20Vysvetlivky%2050k/hg_vysv_cergov.pdf

Chránené územia

Za osobitne chránené časti prírody a krajiny sa podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 543/2002 Z. z.“) považujú územia, ktoré sú vyhlásené za chránené územia (územná ochrana) a chránené druhy rastlín a živočíchov (druhovú ochranu). Územná ochrana je ochrana územia v 2. až 5. (najvyššom) stupni ochrany podľa zákona č. 543/2002 Z. z. Na území, ktorému sa neposkytuje územná ochrana v 2. až 5. stupni ochrany, platí podľa zákona č. 543/2002 Z. z. 1. stupeň ochrany.

Chránené územia môžu byť súčasťou národnej siete chránených území alebo môžu byť súčasťou európskej siete chránených území – NATURA 2000 (územia európskeho významu – SKUEV a chránené vtáčie územia – CHVÚ).

Natura 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie a hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok. Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu najzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii.

Základom pre vytvorenie sústavy Natura 2000 sú dve právne normy EÚ: smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (známa tiež ako smernica o vtákoch – Birds Directive); smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (známa tiež ako smernica o biotopoch – Habitats Directive).

Sústavu NATURA 2000 tvoria teda 2 typy území:

1. osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) - vyhlasované na základe smernice o vtákoch - v národnej legislatíve: chránené vtáčie územia;

V k. ú. Kríže sa nachádza chránené vtáčie územie: Čergov.

Kód lokality: SKCHVU052

Vyhlasovací predpis: [Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 28/2011 Z. z. z 1. februára 2011](#)

Tabuľka 8 Prehľad CHVÚ v okrese Bardejov

Kód lokality	Názov lokality	Kraj
SKCHVU052	Čergov	Prešovský kraj

2. osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) - vyhlasované na základe smernice o biotopoch - v národnej legislatíve: územia európskeho významu - pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území. Z hľadiska územnej ochrany prírody **do katastrálneho územia Kríže zasahuje chránené územie európskeho významu: Čergov**

Kód lokality: **SKUEV0332**

Kraj: Prešovský kraj

Rozloha: 6028,620 ha

Správcovia: RSOPK Prešov - na ploche: 6028,62 ha.

Katastrálne územia: Babin Potok, Bodovce, Fričkovce, Hertník, Hradisko, Kríže, Livov, Olejníkov, Ratvaj, Šiba

Vyhlasovací predpis: Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 451/2023 Z. z., ktorým sa ustanovuje národný zoznam území európskeho významu.

Biotopy, ktoré sú predmetom ochrany:

6230 Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte

6430 Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do apľpínskeho stupňa

6510 Nížinné a podhorské kosné lúky

9110 Kyslomilné bukové lesy

9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy

9140 Javorovo-bukové horské lesy

9180 Lipovo-javorové sutinové lesy

91E0 Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy

Druhy, ktoré sú predmetom ochrany:

Bombina variegata

Boros schneideri

Canis lupus

Cerambyx cerdo

Lucanus cervus

Lynx lynx

Myotis myotis

Myotis myotis

Rhinolophus hipposideros

Rosalia alpina

Triturus cristatus

Triturus montandoni

Ursus arctos

Tabuľka 9 Prehľad CHÚ v okrese Bardejov

Kód lokality	Názov lokality	Kraj
SKUEV0331	Čergovský Minčol	Prešovský kraj
SKUEV0332	Čergov	Prešovský kraj
SKUEV0754	Stebnicka Magura	Prešovský kraj
SKUEV0755	Regetovské rašelinisko	Prešovský kraj
SKUEV0936	Horný tok Tople	Prešovský kraj
SKUEV0937	Becherovská tisina	Prešovský kraj
SKUEV0943	Livovská jelšina	Prešovský kraj
SKUEV0952	Tvarožecké lúky	Prešovský kraj
SKUEV4096	Gerlachovské lúky	Prešovský kraj
SKUEV4100	Lúky pod Beskydom	Prešovský kraj

Zdroj: <https://natura2000.sopsr.sk/lokality/>

Odpadové hospodárstvo

Obec je zodpovedá za nakladanie s odpadmi (Zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov), ktoré vznikli na území obce a tieto podrobnosti o nakladaní s odpadmi obec upravuje vo všeobecne záväznom nariadení (VZN). Náklady na činnosti nakladania s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi hradí obec z miestneho poplatku podľa zákona o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady.

Základnou podmienkou pre zhodnocovanie odpadov je ich separovaný zber v požadovanom kvalitatívnom a kvantitatívnom rozsahu. Systém separovaného zberu si zvolí obec podľa špecifických potrieb a podmienok územia. V komunálnej sfére je prioritné plánovanie zamerané na zlepšenie technického vybavenia miest a obcí pre separovaný zber odpadov, na efektívnosť zberového systému v obciach a mestách so zabezpečením väčšieho množstva separovaných zložiek komunálneho odpadu a na doriešenie zberu nebezpečných zložiek z komunálneho odpadu. Zníženie zneškodňovania biologicky rozložiteľných odpadov na skládkach odpadov vyvoláva potrebu alternatívnych metód zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov po ich separovanom zbere.

Zber a vývoz komunálneho a separovaného odpadu v obci zabezpečuje KOSIT EAST s.r.o.

Vývoz TKO je zabezpečovaný pravidelne 1 x za 2 týždne a separovaný zber podľa harmonogramu vývozov v obci. Odpad je odovzdaný na skládku TKO, ktorá sa nachádza v katastri obce Rozhanovce.

V roku 2024 predstavoval tuhý komunálny odpad z obce: 14,218 t (objemný ani drobný stavebný odpad nebol žiaden v roku 2024).

Separovaný odpad: papier: 0,429 t, sklo: 2,038 t, kovový odpad: 3,099 t, elektroodpad: 0,22 t

Biologicky rozložiteľný odpad obyvatelia recyklujú v domácich kompostoviskách.

Zdroj: OcÚ Kríže

História obce

Obec vznikla koncom 16. storočia. Spomína sa rok 1635 ako nezdanená dedina na panstve Žigmunda Forgácha. Obec je doložená z roku 1635 ako Kriso, neskôr ako Kríže (1773); po maďarsky Krizse, Kiskereszt.

Obyvatelia pracovali ako poľnohospodári, drevorubači a predávali dosky. V roku 1787 mala obec 29 domov a 249 obyvateľov, v roku 1828 mala 61 domov a 478 obyvateľov. Rozsiahle lesy patrili v 19. storočí grófovi Anhaltovi.

Za I. ČSR tu bolo značné vystaňovalectvo. Obyvatelia pracovali prevažne v lesnom hospodárstve. V období protifašistického boja boli Kríže jedným zo stredísk partizánov a ilegálnych pracovníkov na východnom Slovensku. V máji 1944 tu pôsobila partizánska skupina Čapajev, od začiatku augusta 1944 tu bolo sídlo štábu partizánskeho zväzku Alexander Nevský.

Obec bola vyznamenaná Radom Červenej hviezdy. Pôdu obrábali súkromne hospodáriaci roľníci.

Obdobie II. Sv. vojny výrazne ovplyvnilo dianie v obci, ktorá sa stala strediskom odboja počas SNP. Po roku 1960 bola v obci vybudovaná asfaltová cesta, zavedená elektrina, postavená základná škola pre ročník 1-5, predajňa jednoty s potravinami. Po roku 1970 začalo sťahovanie obyvateľov za prácou do Bardejova a Kružľovskej Huty, kde okrem práce dostávali aj podnikové byty. Obec Kríže je veľmi dobrou východiskovou dedinou pre viaceré turistické trasy, vedúce pohorím Čergov. Nad obcou sa vypína vrch Žobrák. Nenáročná prechádzka vedie do Livovskej jelšiny. Spojenie prírodného bohatstva okolia obce a viacerým historickým objektom v okolí vytvára priestor pre rozvoj v oblasti vidieckeho turizmu. Z minulosti sa tu zachovalo viacero pôvodných ľudových drevených stavieb.

Obrázok 4 Drevenice v obci Kríže

Zdroj: <https://www.obeckrize.sk/zaujímavosti/>

Národné kultúrne pamiatky a iné objekty

KOSTOL (chrám Presvätej Bohorodičky) – národná kultúrna pamiatka, číslo ÚZPF: 206.

Gréckokatolícky kostol Panny Márie Ochrankyne je situovaný v strednej časti obce Kríže, ako solitér na úpätí svahu západne od obecnej cesty. Bol postavený v roku 1852 v neskoro klasicistickom slohu v tradícii trojpriestorových východoslovenských kostolov, projektovaných stavebnou kanceláriou komory. Chrám predstavuje jednolod'ovú stavbu s oblúkovou ukončenou svätyňou orientovanou na východ a na západe predstavanou vežou. Fasády sú hladko omietané, horizontálne členené soklom a korunnou rímsou, plochu medzi nimi členia lizénové rámy. Okenné otvory na bočných stenách lode a svätyne sú obdĺžnikové s polkruhovým ukončením, vo východnom závere presbytéria sa nachádza kruhové okno. Fasáda veže je predelená kordónovou rímsou. V osi veže je umiestnený hlavný vstup a okenné otvory.

Na najvyššom poschodí veže sú zo všetkých strán zvukové okná. Vstupný priestor v podveži je prekrytý segmentovou klenbou. Na južnej strane sa vstupuje na schodisko do veže a na emporu. Pozdĺžna loď je zaklenutá dvomi poľami plackových klenieb na pásoch, dosadajúcich na hlavice pilastrov. Západnú stranu lode vyplňa murovaná empora na dvoch pilieroch. Svätyňa je od lode oddelená štvorradovým kompletným ikonostasom osadeným pod širokým klenbovým pásom. Strop svätyne tvorí koncha s modrou výmalbou s bielymi hviezdami. Strecha kostola je sedlová s polkužeľovým ukončením nad presbytériom, pokrytá plechovou krytinou. Veža je prekrytá cibulovitou strechou s šesťbokou slepou laternou a nadstavenou makovičkou s trojramenným krížom.

Zdroj: <https://www.pamiatky.sk/evidencie-a-registre/register-nnkp>

Zrekonštruovaný bol v roku 1992 a v rokoch 2023-2024.

Obrázok 5 Chrám Presvätej Bohorodičky Ochrankyne v Krížoch – exteriér a interiér

Zdroj: OcÚ Kríže

PAMÄTNÍK (pamätník SNP) - národná kultúrna pamiatka, číslo ÚZPF: 1282.

Pamätník SNP je situovaný na kopci na západ od obce Kríže. Bol postavený z iniciatívy Okresného národného výboru v Bardejove za pomoci obyvateľov obce v priebehu roka 1960 a odhalený 6.11.1960. Autorom pamätníka je akademický sochár František Patočka a Július Machaj. Počas Slovenského národného povstania v obci a okolí pôsobila partizánska brigáda Čapajev a neskôr partizánsky zväzok Alexander Nevskij veliteľ a Karasieva. Pamätník sa skladá

z troch častí: pylón, skulptúra reliéfu pohoria Čergov a socha partizána pozorujúceho okolie. Schematický reliéf pohoria v smere sever-juh je na južnej strane ukončený vysokým štíhlým pylónom s dvomi nápisovými tabuľami z bieleho mramoru nad sebou. Text vrchnej tabule – epitafu je: „Česť a sláva hrdinom Slovenského národného povstania padlým za oslobodenie našej vlasti“. Pod textom sa nachádza vyobrazenie ratolesti a zbrane. Text spodnej tabule znie: „SNP 1944-1959“. Do pylónu sú v nepravidelných plochách poukladané kamenné hranoly, na vrchu je ukončený päťcípou kovovou hviezdou. Na severnom konci reliéfu sa nachádza socha partizánskeho veliteľa v plášti a baranici s ďalekohľadom v ruke. Plocha okolo pamätníka je upravená trávnikom a obkolesená betónovým múrikom so vstupom zo západu.

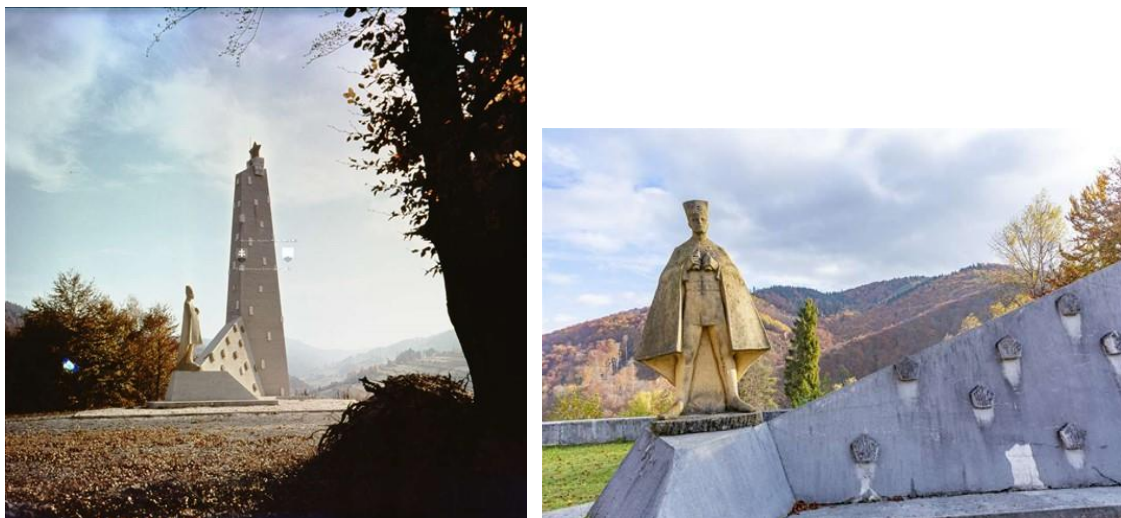
Zdroj: <https://www.pamiatky.sk/evidencie-a-registre/register-nnkp>

Začiatok výstavby: 30.8.1959

Slávnostné odhalenie: 6.11.1960

Dátum vyhlásenia za národnú kultúrnu pamiatku: 7.3.1963

Obrázok 6 Pamätník v obci Kríže

Zdroj: <https://www.obeckrize.sk/zaujímavosti/pametnik/>

Partizánske pozostatky V okolí obce sa nachádzajú pozostatky partizánskych táborov, vrátane zákopov a zemľanky, ku ktorým vedú značené turistické trasy.

Spolky v obci

OZ Panteliš - sa zameriava na rozvoj turistiky v prešovskom regióne, primárne vo vlčích horách hlbokého a rozsiahleho Čergova.

Pasienkové pozemkové spoločenstvo Kríže

Symboly obce

Symbolmi obce Kríže sú erb, vlajka a pečať obce.

Blazón erbu: V modrom štíte zo zeleného vrška vyrastajúci zlatý kríž so strieborným korpusom Ježiša Krista.

Komentár: Sakrálny motív, podľa odtlačku pečatidla obce z roku 1787.

Číslo uznesenia: OZ – 1/2006

Signatúra HR SR: K-251/2005

Autori: Leon Sokolovský, Peter Kónya, Sergej Pančák

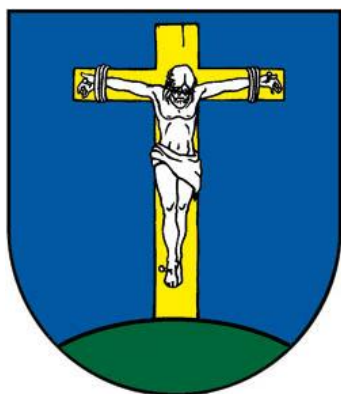
Zdroj: https://ives.minv.sk/heraldreg/detail?id_nositel=2002

Vlajka obce Obecná vlajka má podobu šiestich pozdĺžnych pruhov bieleho, žltého, zeleného, bieleho, žltého a modrého. Vlajka má pomer strán 2 : 3 a ukončená je tromi cípmi, t. j. dvomi zástrihmi, siahajúcimi do tretiny jej listu. Farebnosť pruhov na vlajke je daná farbami obecného erbu.

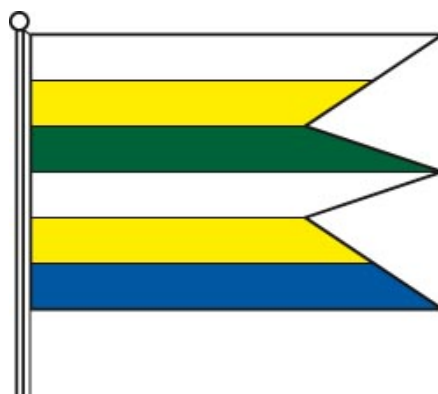
Zdroj: <https://www.buyflags.eu/krize>

Pečať obce Obecná pečať pochádza z druhej polovice 18. storočia. Odtlačok typára dotovaného r. 1787 je uložený v Krajinskom Archíve v Budapešti v Altenburgerovej zbierke pečatí. Na pečať s kruhopisom SIGILUM P. SONIS KRIZSE 1787 teda Pečať obce Kríže 1787. V neskorogotickom štíte je vyobrazený na vršku kríž s postavou ukrižovaného Krista.

Obrázok 7 Erb obce Kríže

Obrázok 8 Vlajka obce Kríže

Zdroj: https://ives.minv.sk/heraldreg/detail?id_nositel=2002

Technická infraštruktúra a doprava

Zásobovanie vodou

Obec má vybudovaný verejný vodovod.

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

Kanalizačnú sieť nie je vybudovaná v obci. Odpadové vody sú v obci individuálne odvádzané do žump. Dažďové vody z intravilánu obce sú odvádzané priekopami.

Zásobovanie elektrickou energiou

Obec Kríže je elektrifikovaná. Elektrina je privádzaná vzdušným vedením vysokého napätia. Elektrické vedenie je po betónových stĺpoch. Domácnosti sú individuálne zmluvne viazané rôznymi dodávateľmi elektrickej energie, ktoré sú na trhu. Elektrickú energiu pre obecný úrad dodáva spoločnosť Východoslovenská distribučná, a. s., Mlynská 31, 042 91 Košice.

Zásobovanie teplom

Zásobovanie teplom je decentralizované do malých domových a individuálnych kotolní, časť bytov je vykurovaná pecami. Obec Kríže nie je plynofikovaná. Obyvatelia majú možnosť využívať pevné palivá, drevo, čierne a hnedé uhlie a elektrickú energiu. Zdroje a zariadenia na využívanie obnoviteľných zdrojov energie väčšieho rozsahu sa v obci nenachádzajú. Pri riešení spôsobu zásobovania teplom v riešenom území bude potrebné vychádzať z prioritných funkcií obce, ktorou je hlavne obytná funkcia.

Telekomunikačné, mobilné siete a internetové pripojenie

Obec Kríže telekomunikačne prislúcha do UTO Bardejov. Telefónni účastníci sú napojení prostredníctvom miestnej siete. Miestna telefónna sieť je riešená káblovým nadzemným vedením. Rozvod miestneho rozhlasu je prevedený na oceľových stĺpoch. Ústredňa rozhlasu je situovaná v budove obecného úradu. V obci majú pokrytie tieto siete: Slovak Telekom, Orange a O2.

Televízny signál (TVS)

Príjem TV signálu v súčasnosti sa zabezpečuje prostredníctvom individuálnych antén a digitálnych satelitných prijímačov.

Priemyselná výroba

Okres Bardejov patrí z hľadiska objemu priemyselnej produkcie i zamestnanosti v rámci územia Prešovského kraja medzi významné okresy. Z hľadiska plošného rozmiestnenia priemyselnej výroby táto je prevažne sústredená v okresnom meste.

Automobilová doprava a miestne komunikácie

Obcou Kríže prechádza cesta III. triedy č. III/3487, ktorá je v správe SaÚC PSK. V obci sa nachádzajú aj miestne komunikácie. V prevažnej miere obcou jazdia osobné automobily, ktoré využívajú rodiny aj jednotlivci na prepravu do práce a školy.

Autobusová doprava

Nosným prepravným systémom v obci Kríže je autobusová doprava. Slúži ako hlavný prepravný systém poskytujúci obyvateľom možnosť prepravy medzi okresným mestom, do zamestnania, školy a za zábavou. Zabezpečuje ju SAD Prešov, a.s.

Železničná doprava

Obcou neprechádza žiadna železnica. Najbližšia železnica je v Bardejove.

Zdroj: OcÚ Kríže

Vzdelávanie a školstvo

V obci Kríže sa nenachádza materská škola ani základná škola. V obci bola zrušená základná škola pre ročník 1-5 od roku 1975.

Zdravotníctvo a sociálna oblasť

Zdravotnícke ani sociálne zariadenia sa v obci Kríže nenachádzajú. Dospelí navštevujú praktického lekára, lekára pre deti a dorast a stomatólogov v Kružlove a ďalších špecialistov prevažne v Bardejove. Najbližšia lekáreň je v Kružlove a nemocnica je v Bardejove.

Sociálna starostlivosť: sociálne služby v okrese Bardejov zabezpečuje: Centrum sociálnych služieb v Kružlove, Zariadenie pre seniorov sv. Kozma n.o. Nižná Polianka, zariadenie pre seniorov v Zborove a v Bardejove. Ďalšie zariadenia v okresnom meste Bardejov, ktoré zabezpečujú sociálne služby:

1. Zariadenie opatrovateľskej služby v NsP Bardejov: zariadenie opatrovateľskej služby poskytuje starostlivosť občanom, ktorí sa ocitli v sociálnej núdzi a sú odkázaní na zabezpečenie nevyhnutných životných úkonov, ak týmto občanom nemožno poskytnúť opatrovateľskú službu v jeho byte. Počas pobytu v Zariadení opatrovateľskej služby má klient zabezpečené profesionálne služby, odborné a obslužné činnosti: ubytovanie v 1 - 2 posteľových izbách, celodennú stravu, upratovanie, pranie, žehlenie, údržba šatstva, opatrovateľskú starostlivosť, rehabilitačné služby, v prípade potreby odborné lekárske vyšetrenie, duchovné služby, pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, sociálne poradenstvo, spoločenskú miestnosť, neobmedzené návštevne hodiny, a podmienky na úschovu cenných vecí. Zdroj: <http://www.nsp-bardejov.sk>

2. Sociálny dom ANTIC n.o.: je nezisková organizácia, ktorá vo februári 2016 otvorila moderné, nadštandardné zariadenie sociálnych služieb - zariadenie pre seniorov (ZpS). Splňa všetky predpoklady, aby sa stalo domovom pre seniorov i ľudí, ktorí potrebujú celodennú starostlivosť a chcú dôstojne, harmonicky a plnohodnotne žiť svoj život. Poskytuje starostlivosť a ubytovanie tak klientom, ktorí sú sebestační a nechcú žiť osamote, ako aj klientom, ktorí pre svoj nepriaznivý zdravotný stav vyžadujú sústavnú opateru inej osoby, alebo poskytovanie starostlivosti z iných vážnych dôvodov. Poskytuje moderné opatrovateľské metódy spolu s komplexným a individuálnym prístupom k seniorom a osobám so zdravotným postihnutím.

Imobilní klienti majú možnosť voľného pohybu na vozíčkoch, alebo za pomoci personálu. Podporuje aktivity pre naplnenie rozvoja svojpomoci a vzájomnej pomoci, chuť našich klientov zúčastňovať sa na spoločenskom živote.

Zdroj: <https://www.sdantic.sk/>

3. Centrum sociálnych služieb: Centrum sociálnych služieb sa nachádza na Wolkerovej ulici Centrum sociálnych služieb (ďalej len CSS) je zariadenie sociálnych služieb, ktoré poskytuje svoje služby v 6 svojich prevádzkach na území mesta Bardejov. Sídlo od 01.07.2015 je na ulici Wolkerova 594/11. CSS poskytuje sociálne služby v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z o sociálnych službách v nasledovných zariadeniach:

- Zariadenie pre seniorov, Wolkerova 11
- Zariadenie pre seniorov, Toplianska 9
- Zariadenie opatrovateľskej služby Wolkerova 11
- Denný stacionár, Toplianska 9A
- Nocľaháreň, Kacvinského 13
- Útulok, Kacvinského 13

Podporné sociálne služby:

- Jedáleň, Wolkerova 11
- Jedáleň, Toplianska 9
- Senior centrum, Toplianska 9A
- Denné centrum, Toplianska 9A
- Denné centrum, Bardejovská Nová Ves
- Denné centrum, Dlhá Lúka
- Denné centrum, Mihaľov

CSS poskytuje sociálne služby formou celoročnou pobytovou v Zariadení pre seniorov a v Zariadení opatrovateľskej služby. V dennom stacionári poskytuje sociálne služby ambulantnou formou.

Zdroj: <http://www.cssbardejov.sk>

Časť A.I - Analýza vnútorného prostredia

Ľudské zdroje

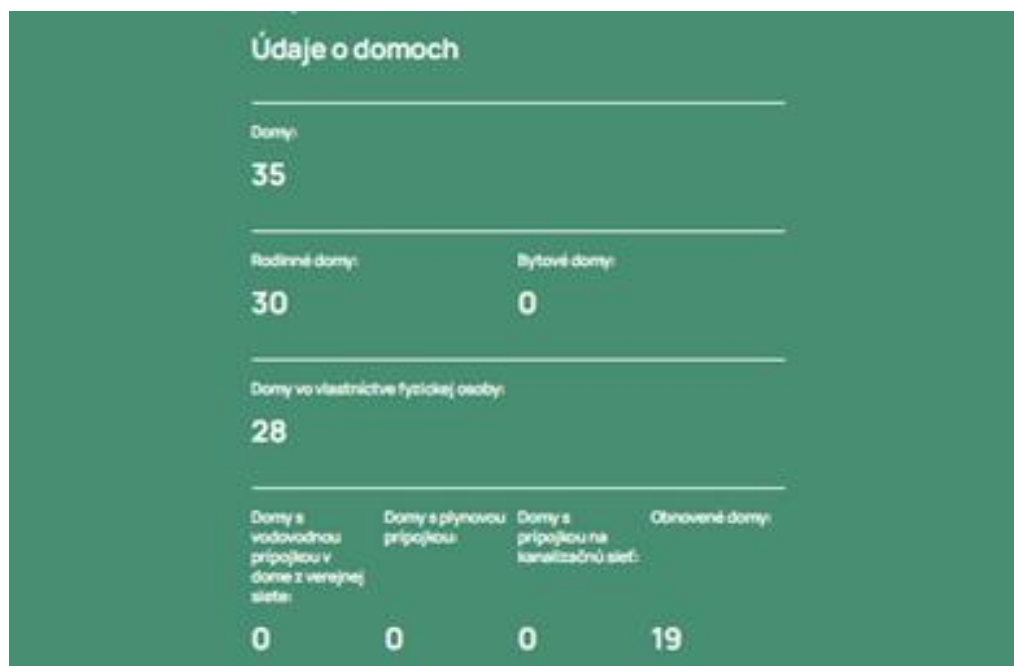
Ľudské zdroje sú základným predpokladom pre zabezpečenie prosperity každého územia.

Obrázok 9 Údaje o obyvateľoch obce Kríže SODB 2021

Údaje o obyvateľoch			
Počet obyvateľov spolu:	muži:	ženy:	
64	36	28	
Hustota obyvateľstva (ob./km²):	Štátni občania:	Cudzinci:	
4,28	63	1	
Veková štruktúra			
0 – 14-roční:	15 – 64-roční:	65 a viac roční:	Priemerný vek (roky):
2	50	12	44,06
Vzdelanie			
základné:	stredoškolské:	vysokoškolské:	Ekonomicky aktívni:
11	45	6	42
Najpočetnejšie náboženské vyznania			
Gréckokatolícka cirkev na Slovensku (gréckokatolícke):	Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike (rímskokatolícke):	bez náboženského vyznania:	
50	10	4	
Rodinný stav			
slobodný, slobodná:	ženatý, vydatá:	rozvedený, rozvedená:	vdovec, vdova:
26	27	4	7

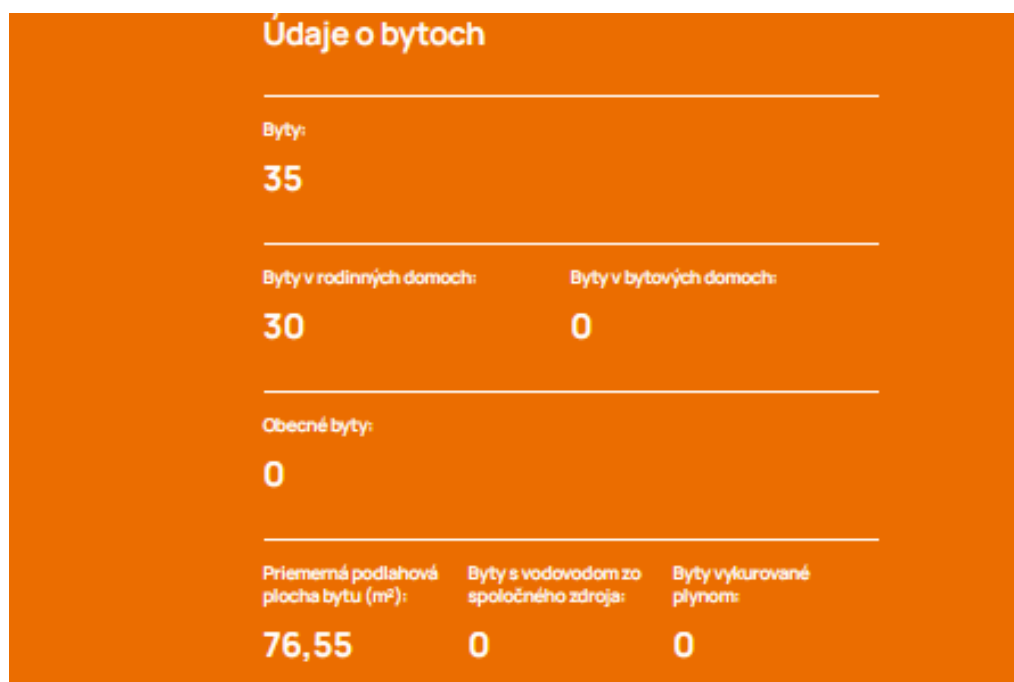
Zdroj: <https://www.scitanie.sk/moja-obec/SK0411519413>

Obrázok 10 Údaje o domoch v obci Kríže SOBD2021

Zdroj: <https://www.scitanie.sk/moja-obec/SK0411519413>

Obrázok 11 Údaje o bytoch v obci Kríže SOBD2021

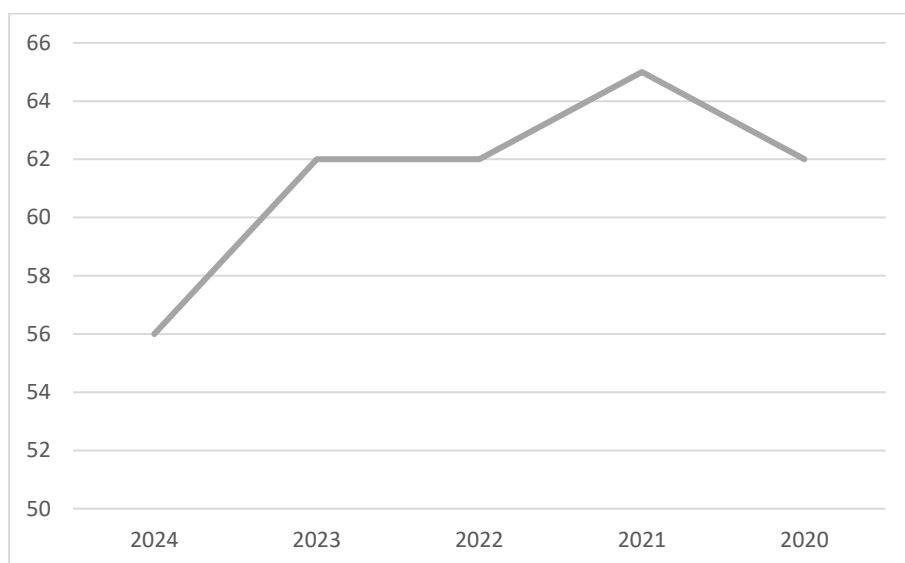
Zdroj: <https://www.scitanie.sk/moja-obec/SK0411519413>

Tabuľka 10 Vývoj počtu obyvateľov v obci Kríže od roku 2020 - 2024

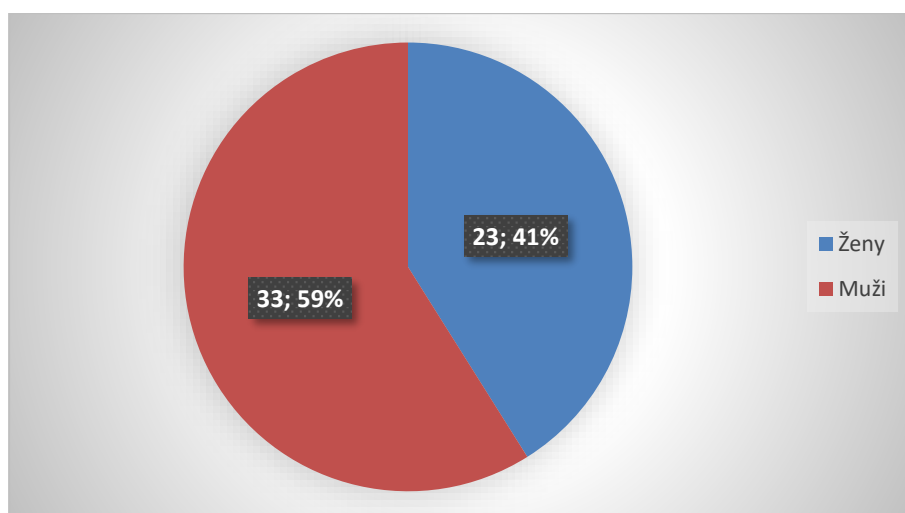
Rok	Ženy	Muži	Počet obyvateľov spolu
2024	23	33	56
2023	26	36	62
2022	26	36	62
2021	28	37	65
2020	28	34	62

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov v r. 2020 – 2024 v obci Kríže

Graf 2 Počet obyvateľov podľa pohlavia v roku 2024 v obci Kríže

Tabuľka 11 Prirodzený prírastok a úbytok obyvateľstva v obci Kríže od roku 2020 - 2024

Názov ukazovateľa	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Počet narodených spolu:	0	0	0	0	0
Počet zomretých spolu:	1	1	2	0	1
Prirodzený prírastok/úbytok	-1	-1	-2	0	-1

Zdroj: ŠÚ SR

V rokoch 2020 – 2024 bol úbytok obyvateľov, nakoľko sa v obci nenarodilo žiadne dieťa. Je to predpoklad nepriaznivého vývoja obyvateľov v obci Kríže.

Tabuľka 12 Prírastok obyvateľstva sťahovaním v obci Kríže od roku 2020 - 2024

Názov ukazovateľa	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Počet prisťahovaných spolu:	1	4	0	1	0
Počet odsťahovaných spolu:	2	2	1	1	5
Migračné saldo spolu:	-1	2	-1	0	-5
Celkový prírastok obyvateľstva	-2	1	-3	0	-6

Zdroj: ŠÚ SR

Jedným z najcitlivejších indikátorov sociálnoekonomického rozvoja je migrácia obyvateľstva. Imigrácia, resp. emigrácia miestnych obyvateľov je vonkajším signálom akýchkoľvek pozitívnych ako aj negatívnych podnetov a zmien. V roku 2021 sa prisťahovalo do obce viac obyvateľov ako odišlo z obce, tzn. migračné saldo dosahovalo kladné hodnoty. V rokoch 2020, 2022 a 2024 z hľadiska migrácie prevyšoval počet vystťahovaných nad prisťahovanými, tzn., že migračné saldo dosahovalo záporné hodnoty, čo bolo spôsobené najmä odchodom mladých ľudí za prácou a lepšími podmienkami pre život. Vývoj migračného salda v konečnom dôsledku ovplyvňuje aj celkový pohyb obyvateľov v obci Kríže.

Vývoj migrácie na Slovensku bude vo veľkej miere závisieť od priebehu integračných procesov v Európe a od migračnej situácie vo svete. Predpokladá sa, že migračné saldo Slovenskej republiky v budúcnosti ovplyvní hlavne skupina obyvateľov (občanov SR), ktorí budú hľadať uplatnenie vo vyspelých krajinách a skupina prisťahovalcov z rozvojových krajín. Dá sa predpokladať, že čím bude na Slovensku priaznivejšia situácia, čím bude vyššia životná úroveň, tým menej obyvateľov bude odchádzať, a tým viac cudzincov bude mať záujem prisťahovať sa.

Táto časť obsahuje:

- kompletnú analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát (ďalej len „dátová základňa“) podľa jednotlivých oblastí vrátane finančnej a hospodárskej situácie,
- analýzu silných a slabých stránok územia,
- identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov),
- analýzu vplyvu vonkajšieho prostredia na vývoj situácie v území (zoznam),
- analýzu príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia (posúdenie hlavných faktorov z hľadiska príležitostí a ohrození),
- analýzu väzieb územia,
- SWOT analýzu (súhrnná tabuľka, syntéza výsledkov),
- analýzu možných rizík a hrozieb, identifikáciu kritických oblastí rozvoja,
- identifikáciu východísk a možných riešení,
- odhad budúceho možného vývoja.

Analýza príčin a dôsledkov

Cieľom analýzy príčin a dôsledkov je:

- identifikovať problémy,
- nájsť ich príčiny a dôsledky, ktoré z nich vyplývajú.

V obci Kríže sú identifikované 2 základné problémy:

1. *Nedostatočný stav miestnych komunikácií*
2. *Nedostatočný stav budov a objektov*

V nasledujúcom strome problémov je možné vidieť schému jednotlivých problémov, ich súvislostí a dôsledkov.

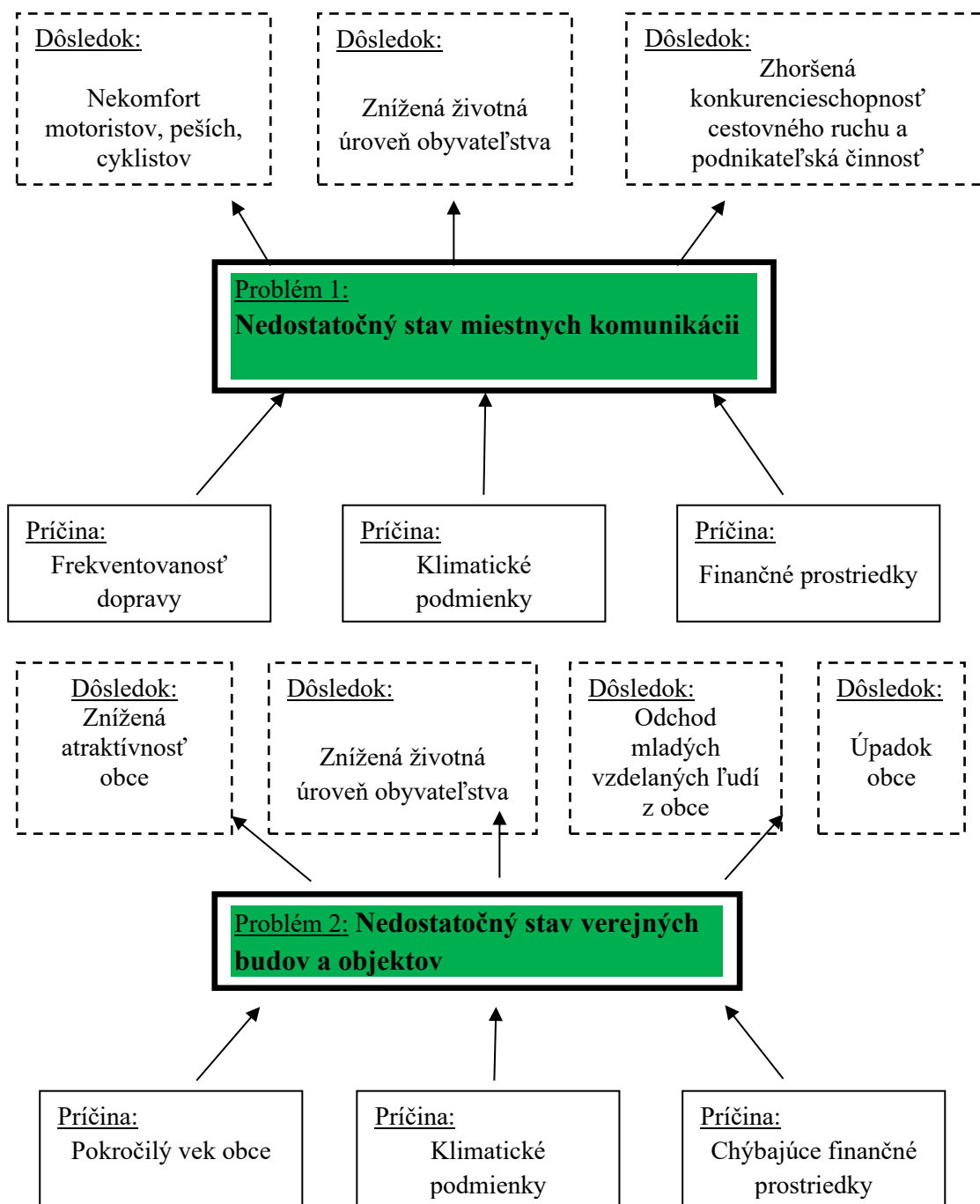
1. Nedostatočný stav miestnych komunikácií:

Problém je spôsobený 3 hlavnými príčinami - frekventovanosť dopravy, klimatické podmienky a chýbajúce finančné prostriedky. Vďaka týmto príčinám sa stav vozoviek v obci zhoršuje.

2. Nedostatočný stav verejných budov a objektov:

Problém spôsobujú 3 hlavné príčiny - vek, klimatické podmienky a nedostatok finančných prostriedkov. Tieto faktory zapríčiňujú, že v obci nie sú rekonštruované sklad pri OcÚ, oplotenie okolo OcÚ, pamätník SNP, exteriérové klzisko.

Obrázok 12 Schéma stromu problémov

Hospodárenie obce

Obec Kríže pri hospodárení musí dodržiavať Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení neskorších zákonov a má mať vypracované a schválené Zásady hospodárenia a nakladania s majetkom obce. Rozpočet obce je základným nástrojom finančného hospodárenia v príslušnom rozpočtovom roku, ktorým sa riadi financovanie úloh a funkcií obce v príslušnom rozpočtovom roku. Rozpočtový rok je zhodný s kalendárnym rokom.

Príjmy rozpočtu obce sú:

- a) výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu
- b) nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a z činnosti obce a je rozpočtových organizácií podľa tohto alebo osobitného zákona,
- c) úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce,
- d) sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou,
- e) dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce,
- f) podiely na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu,
- g) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a dotácie zo štátnych fondov,
- h) ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok,
- i) účelové dotácie z rozpočtu vyššieho územného celku alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov,
- j) prostriedky z Európskej únie a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na konkrétny účel,
- k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť aj:

- a) prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov,
- b) prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení,
- c) návratné zdroje financovania,
- d) združené prostriedky.

Výdavky rozpočtu obce - z rozpočtu obce sa uhrádzajú:

- a) záväzky obce vyplývajúce z plnenia povinností ustanovených osobitnými predpismi,

- b) výdavky na výkon samosprávnych pôsobností obce podľa osobitných predpisov a na činnosť rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií zriadených obcou,
- c) výdavky na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy podľa osobitných predpisov,
- d) výdavky spojené so správou, údržbou a zhodnocovaním majetku obce a majetku iných osôb, ktorý obec užíva na plnenie úloh podľa osobitných predpisov,
- e) záväzky vzniknuté zo spolupráce s inou obcou alebo s vyšším územným celkom, prípadne s ďalšími osobami na zabezpečenie úloh vyplývajúcich z pôsobnosti obce vrátane záväzkov vzniknutých zo spoločnej činnosti,
- f) výdavky vyplývajúce z medzinárodnej spolupráce obce,
- g) úroky z prijatých úverov, pôžičiek a návratných finančných výpomocí,
- h) výdavky súvisiace s emisiou cenných papierov vydaných obcou a na úhradu výnosov z nich,
- i) iné výdavky ustanovené osobitnými predpismi.

Z rozpočtu obce sa môžu poskytovať dotácie PO, ktorých zakladateľom je obec, a to na konkrétne úlohy a akcie vo verejnom záujme alebo v prospech rozvoja územia obce. Obec môže poskytovať dotácie inej obci alebo VÚC, ak zabezpečuje niektoré úlohy pre obec, alebo ak ide o poskytnutie pomoci pri likvidácii následkov živelných pohromy, havárie alebo inej podobnej udalosti na ich území.

Tabuľka 13 Náklady obce Kríže za rok 2024

Opis / číslo účtu a názov/	Suma k 31.12.2024
a) spotrebované nákupy	
501 - Spotreba materiálu z toho:	2 824,45
502 - Spotreba energie z toho:	3 181,13
- elektrická energia	
b) služby	
511 - Opravy a udržiavanie z toho:	
- Bežná oprava a údržba	
- maľovanie strechy a zábradlia	
- búranie komínov, výmurovky komína	
512 – Cestovné	1 958
513 - Náklady na reprezentáciu z toho:	1 579,24
-	
518 - Ostatné služby z toho:	3 585,85
- Odpad, stočné	1 134,16
- Auditor, ekonomické poradenstvo	840
- Geometrický plán, znalecký posudok	
- Ostatné služby	
c) osobné náklady	

521 - Mzdové náklady	21 760,75
524 - Zákonné sociálne náklady	5 940,05
d) Ostatné náklady na prevádzkovú činnosť	
541- zostatková cena predaného DNHM a DHM	
e) odpisy, rezervy a opravné položky	
551 - Odpisy DNHM a DHM z toho:	1 416
553 - Tvorba ostatných rezerv z toho:	780
- Tvorba rezervy na overenie účtovnej závierky	780
f) finančné náklady	
568 - Ostatné finančné náklady z toho:	
-	
g) náklady na transfery z rozpočtu obce	
585 - Náklady na transfery z rozpočtu obce - SÚO	914,30

Zdroj: Účtovná závierka obce Kríže za rok 2024

Tabuľka 14 Výnosy obce Kríže za rok 2024

Opis /číslo účtu a názov/	Suma k 31.12.2024
a) daňové a colné výnosy a výnosy z poplatkov	
632 - Daňové výnosy samosprávy z toho:	43 446
- podielové dane	18 052,25
- daň z nehnuteľností	25 353,75
- daň za psa	40
633 - Výnosy z poplatkov z toho:	1 149
- správne poplatky	
- KO a DSO	1 089
-	
b) ostatné výnosy z prevádzkovej činnosti	
641 – Tržby z predaja DNHM a DHM	
c) výnosy z transferov a rozpočtových príjmov v obciach, VÚC a v RO a PO zriadených obcou alebo VÚC	
693 - Výnosy samosprávy z bežných transferov zo ŠR z toho:	4 276,96
- bežný transfer na	
-	
694 - Výnosy samosprávy z kapitálových transferov zo ŠR z toho:	600
- zúčtovanie kapitálového transferu zo ŠR	
d) zúčtovanie rezerv, opravných položiek, časového rozlíšenia	
653 - Zúčtovanie ostatných rezerv z prevádzkovej činnosti z toho:	780
- Rezerva na overenie účtovnej závierky	780

Zdroj: Účtovná závierka obce Kríže za rok 2024

Časť A.II Analýza vonkajšieho prostredia

Dôležitým aspektom v analýze vonkajšieho prostredia je stratégia štrukturálnej politiky Európskej únie a jej implementácia do slovenských pomerov. Počas programovacieho obdobia EÚ 2000-2006 (pre Slovenskú republiku išlo o roky 2004-2006) používala Európska únia stratégiu regionálnej politiky založenú na rovnomernom prístupe samospráv k štrukturálnym fondom. Od programovacieho obdobia 2007-2013 sa stratégia regionálnej politiky zmenila, keďže sa už nezamerala na znižovanie regionálnych disparít formou podpory zaostalých regiónov, ale na základe skúseností z regionálneho rozvoja zo západoeurópskych krajín, rozhodla sa posilňovať predovšetkým vytýčené póly rastu, ktoré sú najviac konkurencie schopné a majú najväčší potenciál rozvoja. Jednotlivými krajinami vytýčené póly rastu mali byť nositeľmi rozvoja v jednotlivých regiónoch a postupom času by sa rozvoj z týchto pólov rastu mal šíriť do ich bezprostredného okolia. Na územie Slovenskej republiky tak boli od programovacieho obdobia 2007-2013 na základe Koncepcie územného rozvoja Slovenska stanovené inovačné a kohézne póly rastu. Dôležitým impulzom pre oblasť Prešovského samosprávneho kraja, okresu Prešov by určite bola podpora zo strany vlády formou investičných stimulov pre priame zahraničné investície, ktoré sa realizujú čo najbližšie k uvedenej oblasti. Vzhľadom na predošlé skúsenosti však konštatujeme, že od roku 2002, kedy sa začalo s poskytovaním investičnej pomoci, jednotlivé slovenské vlády touto formou podporovali smerovanie priamych zahraničných investícií do najrozvinutejších regiónov Slovenska. Uvedená politika územnej podpory vo forme investičnej pomoci a množstvo ďalších faktorov (napr. faktor sídelnej hierarchie, faktor makro polohovej atraktivity, faktor veľkej dopravnej infraštruktúry, faktor historickej marginality, depresnosti priľahlých prihraničných regiónov a pod.) prispievajú k nerovnovážnemu regionálnemu vývoju v rámci Slovenska, keď sa medzi jednotlivými jeho regiónmi vytvorili pomerne výrazné regionálne disparity.

Jednou z možností získavania finančných prostriedkov na realizáciu investičných akcií sú Európske štrukturálne fondy a investičné fondy. Napriek tomu, že tieto európske štrukturálne fondy a investičné fondy sú z aspektu regionálneho rozvoja definované ako „doplňkové“ zdroje financovania, v súčasnom modeli regionálnej politiky a nastavenia financovania samospráv sú práve tieto prostriedky z európskych a štrukturálnych fondom hlavným zdrojom financií, bez ktorého samosprávy nemôžu realizovať svoje investičné projekty.

Slovensko môže čerpať Európske štrukturálne a investičné fondy (v skratke "EŠIF") prostredníctvom operačných programov do konca roka 2023 a v prípade PRV do konca roka 2025 z týchto OP:

- OP Integrovaný regionálny operačný program (OP IROP)
- OP Ľudské zdroje (OP ĽZ)
- OP Kvalita životného prostredia (OP KŽP)
- OP Integrovaná infraštruktúra (OP II)
- OP Výskum a inovácie(OP VaI)
- OP Efektívna verejná správa (OP EVS)
- Technická pomoc
- Program rozvoja vidieka 2014 – 2025

Jednotlivé členské štáty EÚ majú podľa návrhu všeobecného nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, povinnosť predložiť svoje partnerské dohody v súlade s princípom partnerstva. Východiská pre realizáciu integrovaného prístupu v SR zakotvuje Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, uzatvorená s Európskou komisiou a je základným strategickým dokumentom vypracovaný Slovenskou republikou za účasti partnerov, ktorým sa stanovuje stratégia, priority a opatrenia na účinné a efektívne využívanie prostriedkov z fondov Európskej únie. Je základom pre čerpanie fondov Európskej únie na území Slovenskej republiky. Pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti :

1. Inteligentnejšia Európa
2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa
3. Prepojenejšia Európa
4. Sociálnejšia Európa
5. Európa bližšie k občanom

V programovom období 2021-2027 je čerpanie prostredníctvom Programu Slovensko. Najväčšia časť investícií bude smerovať na zelené a klimatické ciele, vrátane zvýšenia

energetickej bezpečnosti Slovenska. Dôležitá časť zdrojov bude ďalej smerovať na vedu, výskum, podporu inovácií, keďže len inovácie zabezpečia kvalitnejšie pracovné miesta a lepšie platy pre ľudí na Slovensku. Druhý najvyšší objem investícií pôjde do sociálnej oblasti a na vzdelávanie, ktoré je kľúčom k úspechu Slovenska.

Zdroj: www.mirri.gov.sk

STEEP analýza

Pri stretávaní sa s rôznymi problémami a výzvami je dôležité vedieť, že ich riešenie môže byť v budúcnosti ovplyvnené rôznymi vonkajšími faktormi, ktoré obec nedokáže ovplyvniť. Cieľom STEEP analýzy je napomáhať tvorcom rozhodnutí predvídať budúci možný vývoj a na tieto zmeny sa pripraviť.

Faktory, ktoré sa posudzujú v jednotlivých oblastiach môžu byť nasledujúce:

Tabuľka 15 STEEP analýza (analýza externého prostredia)

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Zmeny populácie-starnutie obyvateľstva, emigrácia mladých ľudí do miest	Úroveň technológie poskytovateľa	Nové trhy a nové príležitosti (napr. cestovný ruch)	Dopad ŽP-vplyv rôznych subjektov na ŽP	Politika vlády v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov k lokálnemu rozvoju
Zmeny postojov a správania-aktívny tretí sektor	Dostupná technológia a využívaná technológia	Klesajúce trhy v niektorých poskytovaných službách	Možnosti obnovy a tvorby ŽP	Štandardy na politickej scéne domáce a štrukturálna politika Európskej únie	Organizačná kultúra, zmena životného štýlu
Zmeny správania obyvateľov	Technológia využívaná obyvateľmi, podnikateľmi	Dostupnosť finančných zdrojov	Politika ŽP	Legislatívne zmeny	Tímová spolupráca
Móda	Kontakt s obyvateľmi prostredníctvom technológie	Daňová politika	Podpora tvorby a ochrany ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb	Osobné hodnoty

Zdroj: vlastné spracovanie

Časť A.III Zhodnotenie súčasného stavu územia

Zhodnotenie súčasného stavu územia je spracované formou SWOT analýzy. Bola vypracovaná najmä na základe dotazníkového prieskumu, vykonaného medzi obyvateľmi obce.

SWOT analýza (Silné stránky, slabé stránky, príležitosti, ohrozenia)

Cieľom analýzy SWOT je zhodnotenie doterajšieho stavu obce prostredníctvom zhrnutých informácií v analytickej časti. Jedná sa o sumárne zhrnutie silných a slabých stránok obce ako aj možných príležitostí a hrozieb.

Silné stránky obce predstavujú potenciálne faktory ďalšieho rozvoja obce vo všetkých základných oblastiach. Vytvárajú východiskovú základňu pre stanovenie reálnych rozvojových cieľov.

Slabé stránky obce predstavujú limitujúce faktory rozvojových zámerov a oblastí, na ktoré treba sústrediť pozornosť orgánov samosprávy.

Príležitosti (šance) sú faktormi, ktoré umožňujú pri ich využití naplnenie rozvojových zámerov obce, ich reálnosť a urýchlenie. Poznanie reálnych príležitostí je východiskom stanovenia splniteľných rozvojových cieľov.

Ohrozenia (riziká) predstavujú skutočnosti, ktoré môžu negatívne ovplyvniť resp. spomaliť realizáciu strategických cieľov rozvoja obce. Dôsledná analýza možností vzniku rizík na celospoločenskej i komunálnej úrovni predstavuje predovšetkým analýzu možností pri zabezpečovaní finančných zdrojov.

Na základe výsledkov SWOT analýzy je možné vytvoriť optimálnu a ideálnu stratégiu pre rozvoj obce.

SWOT analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození poskytla prehľad potenciálnych obmedzení i možností pri ďalšom rozvoji obce. Na základe zhodnotenia SWOT analýzy je nevyhnutné stanoviť priority strategických cieľov v jednotlivých oblastiach a prijať opatrenia na zabezpečenie ich dosiahnutia. Analýza príležitostí a ohrození umožňuje odhaliť doteraz nevyužívané šance a súčasne definovať riziká, s ktorými sa samospráva môže v ďalšom období stretnúť.

Tabuľka 16 SWOT analýza ekonomickej oblasti

Ekonomická oblasť	
Silné stránky	Slabé stránky
poloha obce (koncová obec) jazdí málo áut blízkosť okresného mesta – Bardejov dlhoročná história obce a tradície čiastočne zmodernizovaná budova obecného úradu propagácia obce prostredníctvom internetu a iných komunikačných médií	nedostatok a zlý technický stav miestnych komunikácií (MK) chýbajú chodníky nerekonštruovaná budova skladu pri OcÚ nerekonštruovaný pamätník obetiam druhej svetovej vojny zastaralý plot okolo obecného úradu nízka úroveň služieb cestovného ruchu, nie je vypracovaný územný plán obce
Príležitosti	Ohrozenia
rekonštrukcia miestnych komunikácií (MK), rekonštrukcia plota okolo obecného úradu rekonštrukcia budovy skladu pri OcÚ vypracovanie územného plánu obce	poškodzovanie miestnych komunikácií ohrozovanie bezpečnosti a zdravia obyvateľov znehodnotenie obecného majetku zvyšovanie prevádzkových nákladov nepriaznivý ekonomický a sociálny vývoj v spoločnosti, nedostatok finančných prostriedkov určených na rozvoj a renováciu obce

Tabuľka 17 SWOT analýza sociálnej oblasti

Sociálna oblasť a občianska vybavenosť	
Silné stránky	Slabé stránky
existencia kultúrneho domu kostol	absencia predajne potravín nezmozdernizované exteriérové klzisko absencia pošty v obci málo mladých ľudí
Príležitosti	Ohrozenia
Modernizácia exteriérového klziska organizácia kultúrnych a športových podujatí	zhoršujúca sa sociálna situácia niektorých skupín obyvateľstva nedostatočná podpora zo strany VÚC a štátu vo sfére občianskej vybavenosti rozpad spoločenských, komunitných a rodinných vzťahov

Tabuľka 18 SWOT analýza environmentálnej oblasti

Environmentálna oblasť	
Silné stránky	Slabé stránky
pokojné a tiché prostredie krásna príroda zdravé ŽP relatívne nízka frekventovanosť dopravy zabezpečený odvoz TKO a separovaný zber prítomnosť kompostérov v domácnostiach k zhodnocovaniu biologicky rozložiteľného odpadu	všeobecný nezájem znečisťovateľov na zlepšovaní ŽP a odstraňovaní príčin absencia kanalizácie
Príležitosti	Ohrozenia
sanácia miest s nezákonne umiestneným odpadom vybudovanie kanalizácie možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EÚ a štátneho rozpočtu	nárast množstva vznikajúceho komunálneho odpadu poškodenie majetku obce a obyvateľov obce ohrozenie zdravia vytváranie nepovolených, tzv. divokých skládok

Časť B - Strategická časť

Strategická časť programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Kríže na roky 2026-2030 s výhľadom do roku 3035 nadväzuje na analytickú časť, ktorá je založená na komplexnej analýze územia. Táto časť PHSR obsahuje stratégiu rozvoja obce s ohľadom na jej vnútorné danosti a špecifiká.

Táto časť obsahuje:

- víziu územia,
- výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách - oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Pre stanovenie rozvojovej stratégie obce je nevyhnutné rešpektovať varianty rozvoja územných celkov vyššej úrovne. Súčasťou strategickú časti je strategická vízia, formulácia a návrh stratégie rozvoja, ako aj formulácia cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti, ako aj v ďalších čiastkových oblastiach.

Vízia, ciele a priority

Hlavným zmyslom tvorby predloženej stratégie je vytvoriť východiskové podmienky (ciele) k zvýšeniu záujmu obyvateľov a samosprávy k tomu, aby sa vlastnými silami snažili o zvýšenie kvality života na základe harmonického rozvoja zdravého životného prostredia, udržovania prírodných a kultúrnych hodnôt územia a rozvoja hospodárstva.

Vízia stratégie územia Slovenska 2030: „Slovensko je krajina s vysokou životnou úrovňou, kvalitnými verejnými službami a zdravým životným prostredím pre všetkých obyvateľov“.

Ekonomický rozvoj sa opiera o inovácie a odvetvia s vysokou pridanou hodnotou, čo vedie k rastu životnej úrovne obyvateľov pri vyváženom pomere pracovného a rodinného života.

Vízia Prešovského samosprávneho kraja v regionálnom rozvoji: „Vzájomná spolupráca jednotlivých aktérov z akademickej, podnikateľskej a verejnej obce s cieľom mobilizácie sociálneho kapitálu obyvateľov Prešovského kraja pri hľadaní riešení aktuálnych problémov v oblasti regionálneho rozvoja“.

Vízia a cieľ rozvoja obce Kríže ako prepojenie analytickej fázy strategického plánovania s plánovacou časťou bol na základe predchádzajúcich analýz a spracovaných charakteristík definovaný nasledovne:

Vízia: „Obec Kríže vybuduje príťažlivú obec s prevažujúcim vidieckym charakterom osídlenia, s kvalitnou infraštruktúrou, ktorá sa zameriava predovšetkým na potreby svojich obyvateľov a zabezpečuje aj možnosti pre trávenie voľnočasových aktivít.“

Strategický cieľ: „Vytvárať podmienky k zvýšeniu kvality života obyvateľov obce a atraktivity obce efektívnym využívaním prírodných, kultúrnych a ľudských zdrojov pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja a s uplatnením zásad ochrany životného prostredia.“

Nasledujúce tri ciele rozvoja vyjadruje hlavné oblasti, v ktorých by sa mala obec v najbližších rokoch rozvíjať a na rozvoj ktorých by sa mala zamerať. Sú prioritami, reprezentujúcimi hlavné oblasti smerovania finančnej a organizačnej podpory zo strany obce.

1. Technická infraštruktúra - Ekonomická oblasť
2. Voľnočasová infraštruktúra - Sociálna oblasť

Tabuľka 19 Prehľad špecifických cieľov a opatrení v ekonomickej oblasti

Prioritná oblasť - Ekonomická (hospodárska)
Cieľ 1: Zlepšenie základných služieb v obci
Opatrenie 1.1 Dostupné a bezpečné miestne komunikácie, verejné budovy a priestranstvá

Špecifický cieľ 1: Zlepšenie základných služieb v obci

Zdôvodnenie: Demografický vývoj obyvateľstva je spôsobený aj migráciou obyvateľstva za lepšími podmienkami. Úlohou tohto cieľa je vybudovať základnú infraštruktúru a zabezpečiť kvalitatívnu a kvantitatívnu úroveň vybavenia zariadení infraštruktúry v obci, ktorá skvalitní život obyvateľom obce a ostatným návštevníkom obce a vedie k zvýšeniu vidieckej ekonomiky. Týka sa to predovšetkým rekonštrukcie miestnych komunikácií, skladu pri OcÚ, oplotení okolo OcÚ a pamätníka SNP.

Tabuľka 20 Prehľad špecifických cieľov a opatrení v sociálnej oblasti

Prioritná oblasť - Sociálna
Cieľ 2: Rozvoj voľnočasových aktivít
Opatrenie 2.1 Dobudovanie športovej infraštruktúry

Cieľ 2: Rozvoj voľnočasových aktivít

Zdôvodnenie: Zlepšenie možnosti voľnočasových aktivít detí, mládeže a dospelých podporujúcich zdravý životný štýl. Úlohou tohto cieľa je modernizovať voľnočasovú infraštruktúru – exteriérové klzisko.

Časť C - Programová časť

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť. Obsahom sú opatrenia a projekty na zabezpečenie realizácie programu rozvoja, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám.

Táto časť obsahuje:

- konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Konkrétne aktivity a opatrenia, ktoré samospráva plánuje realizovať v strednodobom horizonte sú uvedené v nasledujúcom formulári.

Opatrenia a aktivity

Tabuľka 21 Prehľad opatrení a projektov podľa prioritných oblastí

Opatrenie	Projekt	Prioritná oblasť /oblasť
Opatrenie 1.1 Dostupné a bezpečné miestne komunikácie, verejné budovy a priestranstvá	Projekt 1.1.1 Rekonštrukcia miestnych komunikácií	Ekonomická/ sociálna/environmentálna
	Projekt 1.1.2 Oplotenie okolia obecného úradu	Ekonomická/ sociálna/environmentálna
	Projekt 1.1.3 Rekonštrukcia skladu pri OcÚ	Ekonomická
	Projekt 1.1.4 Rekonštrukcia pamätníka SNP	Ekonomická/sociálna
Opatrenie 2.1 Dobudovanie športovej infraštruktúry	Projekt 2.1.1 Modernizácia exteriérového klziska	Sociálna

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 22 Tabuľka ukazovateľov výsledkov, dopadov

Projekt	Výsledok	dopad/ukazovateľ
Projekt 1.1.1 Rekonštrukcia miestnych komunikácií	výmena asfaltového krytu a obrubníkov, výmena podkložia , všetky vrstvy asfaltu, dažďová kanalizácia, cestné a parkové obrubníky	počet km rekonštruovaných ciest, počet obyvateľov, ktorí budú mať prospech z projektu
Projekt 1.1.2 Oplotenie okolia obecného úradu	pletivo, podhrabové dosky, inštalačný materiál	dĺžka oplotenia v m počet obyvateľov, ktorí budú mať prospech z projektu
Projekt 1.1.3 Rekonštrukcia skladu pri OcÚ	nová strecha, maľba obvodového plášťa	počet prvkov verejnej infraštruktúry počet obyvateľov, ktorí budú mať prospech z projektu
Projekt 1.1.4 Rekonštrukcia pamätníka SNP	rekonštrukcia obvodového plášťa	počet prvkov verejnej infraštruktúry
Projekt 2.1.1 Modernizácia exteriérového klziska	vybetónovanie podlažia, nový náter na lavičky	počet obyvateľov, ktorí budú mať prospech z projektu počet prvkov verejnej infraštruktúry

Zdroj: vlastné spracovanie

Časť D - Realizačná a finančná časť

Realizačná časť sa zameriava na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce. Systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce na základe stanovenia merateľných ukazovateľov a vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov.

Táto časť obsahuje:

- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR,
- systém monitorovania a hodnotenia,
- akčný plán - vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

Akčný plán obce obsahuje predstavuje konkrétny harmonogram činností/projektov/aktivít, ktoré súvisia s rozvojom obce v nadväznosti na prioritné oblasti ekonomicko-sociálneho rozvoja. Plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektov a aktivít. Plán obsahuje predpokladané termíny plnenia úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a predpokladané zdroje financovania. Výška nevyhnutných finančných prostriedkov je uvedená pri jednotlivých projektoch a opatreniach. Sumy uvedené v PHSR sú určené odhadom, nakoľko bez spracovania príslušnej projektovej dokumentácie nie je možné určiť presnú sumu kalkulovanú na jednotlivé projekty. Niektoré projekty/aktivity sa budú realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy. Iné budú vyžadovať náročnejšie zdroje z hľadiska finančného a personálneho zabezpečenia.

Zdroje, ktoré sa samospráva pokúsi získať na realizáciu opatrení a aktivít uvedených v PHSR sú najmä (ale nie len):

1. bankové úvery
2. rozpočet samosprávneho kraja
3. rozpočet obce (vlastné zdroje)
4. štátne dotácie z účelových fondov (Štátny fond rozvoja bývania, Environmentálny fond...)
5. financovanie z národných projektov (úradu práce, sociálnych vecí a rodiny- AOTP...)
6. európske štrukturálne a investičné fondy

7. účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR
8. neinvestičné fondy, nadácie
9. sponzorské dary podnikateľov, súkromných osôb, neziskového sektora

Dôležitým doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja môžu byť prostriedky nenávratného finančného príspevku zo štrukturálnych fondov Európskej únie Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho sociálneho fondu.

Možnosť získať verejné finančné zdroje z rozpočtu Európskej únie a národného rozpočtu Slovenskej republiky je často previazaná na schopnosť obce spolufinancovať rozvojové projekty z vlastných zdrojov, prípadne zo zdrojov súkromných investorov. Prehľadné usporiadanie rozvojových zámerov umožní obci orientovať sa v škále dostupných podporných zdrojov, ako aj podmienok sprevádzajúcich získanie týchto zdrojov. Financovanie jednotlivých projektov sa bude realizovať z viacerých zdrojov, pričom závisieť bude od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa bude opierať nie len o zdroje obce, národné zdroje, zdroje z európskych štrukturálnych a investičných fondov, zdroje VÚC, súkromné, ale aj ďalšie zdroje. Finálna podoba a konkrétna výška investícií bude známa po vypracovaní projektovej dokumentácie a bude vychádzať okrem iného aj z procesov verejného obstarávania.

Tabuľka 23 Akčný plán obce Kríže

Projekt	Časový horizont realizácie	Predpokladaný rozpočet €	Zdroje financovania
Projekt 1.1.1 Rekonštrukcia miestnych komunikácií	2026-2035	80 000,00	rozpočet obce, EŠIF, ŠR
Projekt 1.1.2 Oplotenie okolia obecného úradu	2026-2035	50 000,00	rozpočet obce, EŠIF, ŠR
Projekt 1.1.3 Rekonštrukcia skladu pri OcÚ	2026-2035	30 000,00	rozpočet obce, EŠIF, ŠR
Projekt 1.1.4 Rekonštrukcia pamätníka SNP	2026-2035	20 000,00	rozpočet obce, EŠIF, ŠR
Projekt 2.1.1 Modernizácia exteriérového klziska	2026-2035	20 000,00	rozpočet obce, EŠIF, ŠR

Zdroj: vlastné spracovanie

Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR

Vypracovaním a schválením PHSR plní obec základný princíp regionálnej politiky. Týmto princípom je princíp programovania. Implementácia konkrétnych projektov a aktivít si bude vyžadovať konkrétne osoby, ktoré budú predmetné projekty/aktivity uskutočňovať a preberať za ich realizáciu zodpovednosť. Vzhľadom na nedostatok interných obecných pracovníkov je predpoklad využitia externých odborníkov na zastrešenie konkrétnych projektov a aktivít.

Riadiacim orgánom PHSR na úrovni obce je obecné zastupiteľstvo. Výkonným orgánom PHSR na úrovni obce je starosta obce. Starosta zodpovedá za celý systém riadenia PHSR, ako aj za systém čerpania získaných dotácií, použitia úverových zdrojov a v prípade získania pomoci štrukturálnych fondov aj za čerpanie tejto pomoci. Administratívne zabezpečenie PHSR je nevyhnutným predpokladom jeho plnenia. Realizácia PHSR si vyžaduje systematickosť vo všetkých postupoch od prípravy až po realizáciu. Zastupiteľstvo každoročne schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Systém monitorovania a hodnotenia

Hlavným cieľom systému monitorovania a hodnotenia je získavanie informácií a reálnom plnení PHSR a o jeho prípadnom negatívnom vývoji. Ak bude systém monitorovania a hodnotenia dobre nastavený, týmto dôsledkom môže dôjsť k prípadnej zmene spôsobu realizácie PHSR a podľa potreby aj definovanie a prijatie nových opatrení. Monitorovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja sa bude vykonávať priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Výstupom monitorovania PHSR je monitorovacia správa za príslušný rok v rámci implementácie projektov z európskych štrukturálnych fondov.

Tabuľka 24 Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHSR		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/periodicita
Strategické hodnotenie	Najskôr v roku 2027	Podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie	V prípade potreby	Kontrola súladu PHSR s reálnou situáciou
Tematické hodnotenie časti PHSR	2027	Téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	V prípade potreby	Pri značnom odklone od stanovených cieľov, pri návrhu na opravu a doplnenie PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2026-2035	Na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu, auditu, pripomienok poslancov

Záver

Tabuľka 25 Schválenie PHSR

Schválenie PHSR	
Dokument	– <u>Názov:</u> Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Kríže na roky 2026 – 2030 s výhľadom do roku 2035 – <u>Štruktúra dokumentu:</u> dokument je štruktúrovaný podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
Spracovanie	– <u>Forma spracovania:</u> Spracovanie PHSR na základe externého odborného poradenstva.
Schválenie	– <u>Návrh na uznesenie zastupiteľstva:</u> „Obecné zastupiteľstvo obce Kríže schvaľuje Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Kríže na roky 2026 – 2030 s výhľadom do roku 2035“

Prílohy PHSR

- Príloha č. 1 - Zoznam skratiek použitých v PHSR
- Príloha č. 2 - Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov

Príloha č. 1 - Zoznam skratiek použitých v PHSR

EŠIF	Európske Štrukturálne a Investičné Fondy
EÚ	Európska Únia
ha	hektár
MK	Miestne komunikácie
NKP	Národná kultúrna pamiatka
OcÚ	Obecný úrad
OP	Operačný Program
PHSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
SODB	Sčítanie Obyvateľov, Domov a Bytov
ŠR	Štátny rozpočet
ŠÚ SR	Štatistický Úrad Slovenskej Republiky
TKO	Tuhý komunálny odpad
ÚZPF	Ústredný zoznam pamiatkového fondu
VÚC	Vyšší územný celok
ŽP	Životné Prostredie

Príloha č. 2 - Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov

Tabuľka 1 Dôležitosť vypracovania PHSR	6
Tabuľka 2 Zámer spracovania PHSR	6
Tabuľka 3 Harmonogram spracovania PHSR	6
Tabuľka 4 Základné charakteristiky obce Kríže	8
Tabuľka 5 Základné polohopisné údaje obce Kríže	8
Tabuľka 6 Pôdny fond v obci Kríže v r. 2024	12
Tabuľka 7 Štruktúra pôdných typov poľnohospodárskych pôd v okrese Bardejov	13
Tabuľka 8 Prehľad CHVÚ v okrese Bardejov	15
Tabuľka 9 Prehľad CHÚ v okrese Bardejov	16
Tabuľka 10 Vývoj počtu obyvateľov v obci Kríže od roku 2020 - 2024	28
Tabuľka 11 Prirodzený prírastok a úbytok obyvateľstva v obci Kríže od roku 2020 - 2024	29
Tabuľka 12 Prírastok obyvateľstva sťahovaním v obci Kríže od roku 2020 - 2024	29
Tabuľka 13 Náklady obce Kríže za rok 2024	33
Tabuľka 14 Výnosy obce Kríže za rok 2024	34
Tabuľka 15 STEEP analýza (analýza externého prostredia)	37
Tabuľka 16 SWOT analýza ekonomickej oblasti	39
Tabuľka 17 SWOT analýza sociálnej oblasti	40
Tabuľka 18 SWOT analýza environmentálnej oblasti	40
Tabuľka 19 Prehľad špecifických cieľov a opatrení v ekonomickej oblasti	42
Tabuľka 20 Prehľad špecifických cieľov a opatrení v sociálnej oblasti	43
Tabuľka 21 Prehľad opatrení a projektov podľa prioritných oblastí	44
Tabuľka 22 Tabuľka ukazovateľov výsledkov, dopadov	45
Tabuľka 23 Akčný plán obce Kríže	47
Tabuľka 24 Plán hodnotenia a monitorovania	49
Tabuľka 25 Schválenie PHSR	50
Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov v r. 2020 – 2024 v obci Kríže	28
Graf 2 Počet obyvateľov podľa pohlavia v roku 2024 v obci Kríže	28
Obrázok 1 Budova obecného úradu Kríže	8
Obrázok 2 Poloha obce Kríže	9
Obrázok 3 Pohľad na obec Kríže	9
Obrázok 4 Drevenice v obci Kríže	18
Obrázok 5 Chrám Presvätej Bohorodičky Ochrankyne v Krížoch – exteriér a interiér	19
Obrázok 6 Pamätník v obci Kríže	20
Obrázok 7 Erb obce Kríže Obrázok 8 Vlajka obce Kríže	22
Obrázok 9 Údaje o obyvateľoch obce Kríže SODB 2021	26
Obrázok 10 Údaje o domoch v obci Kríže SOBD2021	27
Obrázok 11 Údaje o bytoch v obci Kríže SOBD2021	27
Obrázok 12 Schéma stromu problémov	31